

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre. . . **12** kor.
Fél évre. . . . **6** „
Negyedévre . . . **3** „
Egy szám ára **24** fill.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . **16** kor.
Fél oldal **8** „
Negyed oldal . . **4** „
Ennél kisebb . . **2** „
Bélyeg külön **60** fill

Egyházi fegyelem és ennek gyakorlása manapság.

Felolvasatott a somlyóvidéki ág. h. ev. lelkészegylet mult értekezletén.

Minden erkölcsi testületnek meg van az a kétségtelen joga, hogy megalkossa azokat a szabályokat, a melyek kitűzik a célt, a mely felé haladni óhajtanak, és a melyek meghatározván az egyes tagok jogait és kötelességeit, fentartják a testület kebelében a kívánatos rendet; viszont az egyénnek megvan az a szabadsága, hogy csak olyan testületnek legyen a tagja, a melynek törvényeit a maga meggyőződésével megegyezőnek tartja; de ha már ezeket szabad elhatározásából magára nézve kötelezőknek elismerte, akkor önkényt azok fenytéke alá adta magát, a miből következik, hogy minden életrevaló erkölcsi testületnek nemcsak joga, hanem kitűzött célja, a jó rend és saját érdekében kötelessége is egyes tagjai felett törvényei értelmében fegyelmet gyakorolni, az egyesnek pedig kötelessége az előtt meghajolni.

A keresztyén anyaszentegyháznak is, emez egyik legfőbb erkölcsi testületnek, s ennek minden egyes hitfelekezetének megvoltak és megvanak a maga egyházi törvényei és szabályrendeletei, a melyekhez alkalmazkodni méltán megvárta a multban, és méltán megvárja a jelenben is minden egyes egyháztagtól; az engedetlenekkel szemben pedig a mint hajdan éreztette a maga tekintélyének és hatalmának súlyát, úgy erre a mai meglazult vállalserkölcsei viszonyok mellett kettős szükség van, — habár sokszorosan nehezebb is. A mint hajdan a korinthusi gyülekezet kizárta a maga kebeléből azt a paráznát; a mint VII. Gergely Canossába vezeklésre idézte IV. Henriket és a mint a régi gyülekezetek szinte mélységes ön-

megalázás révén vették csak vissza az újra viszatérni óhajtó hitehagyottakat: úgy a mai egyházaknak és gyülekezeteknek is önmaguk iránt tartozó kötelességük engedetlen tagjaikkal szemben fegyelmi jogukat gyakorolni, ha meg akarnak maradni azon a magaslaton, a melyen a hívők lelkében dicsfénytől körülveve állanak, — nem csak azokra a törvényekre vonatkozólag pedig, a melyek szakaszokba foglalván, hanem azokat a szép egyházas szokásokat illetőleg is, a melyeket ilyenek gyanánt sok százados gyakorlat szentesített.

Az újabb egyházpolitikai törvények tagadhatatlanul — akarva nem akarva — mélyen belevágtak az egyházak életébe. És csudálatos, hogy éppen az az egyház, a róm. kath., a melynek pedig némileg kedveznek is ama törvények, és szervezeténél fogva kevésbé árthatnak neki, az foglalt és fejt ki ellenük megalkuvást nem ismerő ellenállást; ellenben a protestáns egyházak, a melyeknek haszna ugyan semmi sincs, csak kára van ama törvényekből, ezeknek nemcsak számos visszaélést megszüntető intézkedései, hanem főleg szabadelvű irányzata miatt a maguk alapelveinél fogva szinte kénytelenek voltak azok létesítésén közreműködni. Mert az bizonyos, hogy p. o. az 1868-iki 53. t.-cikknek ismert módosítása csak a kath. egyháznak válik hasznára, tehát nekünk kárunkra; valamint a felekezetnélküliség lehetőségének a kimondása is éppen a mi egyházunkat fenyegeti legjobban, mert tág kaput nyit a mai anyagi világban a rideg önzésnek, hogy a súlyosnak itélt egyházi terhek alól meneküljön; és mégis a protestáns egyházaknak kell ebbe szó nélkül belenyugodni, mert ez szükségképeni végső folyamánya annak az evangéliomban gyökerező lelkiismeretbeli szabadságnak, a mit vallunk és hirdetünk, és a mit a magunk számára is min-

denkor követeltünk és követelünk, tehát: „petimusque, damusque vicissim.“

Elismerem azonban, hogy ezen logikus fel-fogás a felekezetenküliség lehetőségének egyhá-zunkra nézve káros hatását meg nem szünteti, sőt nem is enyhíti.

Ha pedig meggondoljuk, hogy úgy a szüle-tési, de még inkább a határozási és házasságkö-tési esetek bejelentésénél népünknek tájékoztat-lansága és a vett utasítások félreértése miatt sokszor mennyit kell járnia-kelnie, kivált ott, a hol — mint a legtöbb esetben — óra járásnyi távolságban van az érdekelt féltől az anyakönyv-vezetői hivatal, míg a sok felesleges kérdésre megfelelhet, míg a szükséges iratokat, tanukat megszerzi: akkor legalább is érteni tudjuk, hogy mire ügyének végére jut, egészen beleun, belefá-rad, úgy hogy mire egyházi kötelezettségeinek teljesítésére kerül a sor, már nincsen kedve, s éppen ezért nem egyszer mellőzi is azokat, — különösen pedig ha tudja, hogy büntetlenül, ön-magára nézve minden súlyosabb következmények nélkül, sőt anyagi nyereséggel teheti.

Ezért is mondám az imént, hogy ezen új egyházpolitikai törvények akarva nem akarva, mé-lyen belevágnak az egyház életébe, mert a végső eredményt illetőleg teljesen közönbös, hogy vajjon az állam akarva, vagy akaratlanul, vagy bár aka-rata ellenére tereli-e oda a maga intézkedéseivel az egyháztagokat, hogy azok az épségben levő egyházi törvényeket és szokásokat mellőzzék, a mi által az egyházat arra kényszerítik, hogy az ilyen tagjaival szemben a maga fegyelmi jogának gyakorlását vegye foganatba. Mert az egyház a maga tekintélyének, méltóságának, sőt létérdeké-nek szempontjából is — talán silány pénzügyi okokból nem tűrheti el azt, — a Krisztust 30 ezüst pénzért eladni mindenkor hitványság marad és büntetlenül soha nem marad, — mondom, az egyház soha és semmi körülmények között ön-megalázás nélkül el nem tűrheti azt, hogy egyes egyháztagok azokat a törvényeket és szép szoká-sokat, a melyek a hivek szemében mint jók, he-lyesek, üdvösek tűnnek fel, s mint az élő hitnek, a vallásos érületnek s az egyházas életnek meg-nyilatkozásai illő tiszteletben tartatnak és áldozat-ok árán is gyakoroltatnak, amazok által fitymálva mint lényegtelen, szükségtelen, felesleges dolgok állittassanak a közvélemény elé, — és mint olya-nok, a melyeknek elhagyása még anyagi haszon-

nal is jár, a mi azután bizony-bizony sokakra nézve felettébb csábító érv.

Ilyenekkel szemben az egyháznak a maga feltétlen fegyelmi jogát gyakorolni feltétlenül kö-telessége.

„Egy kevés kovász megposhasztja a tésztát;“ a példabeszéd pedig triviálisan ugyan, de igazán mondja, hogy „egy bolond százat csinál;“ és a mint igaz, hogy az emberi gyarló természetnél fogva a rossz példa sokkal hamarabb talál és több követőre, mint a jó. Ha már most az egyház kö-zönyösen veszi az itt-ott, ma még csak szórvá-nyosan fel-felbukkanó egyháziatlan jelenségeket; ha büntetlenül hagyja az egyház törvényei és ha-gyományos szép szokásai ellen vétő tagjait, akkor — félek — önmaga érezteti, bátorítja életgyöke-rére azt a férget, a mely előbb-utóbb gyászos romlását fogja okozni.

Nem akarom én túlsötét színben látni a hely-zetet — ma még; de az elvitázhatatlan szomorú tény, hogy kivált a házasságkötéseknél egyre töb-ben mellőzik az egyházi esketést és hogy a fele-kezetnélküliség aranyborjúja körül éppen a pro-testáns egyházak volt tagjai közül valók tánczol-nak a legtöbben — és mindegyre többen.

Statisztikai adatokra nem tudok ide vonatko-zólag támaszkodni, csak ismert hirlapi közlemé-nyekre; ha pedig azokra a statisztikai adatokra gondoltok, melyeket az „Evang. Egyház és Iskola“ arra vonatkozólag közöl, hogy vegyes házasságok közül hány törvényszerű megegyezés történik egy-házunk előnyére vagy kárára: akkor engem, és bizonyára mindnyájunkat mélységesen levernek azok a hiteles adatok, a melyek arról tesznek el-szomorító bizonyosságot, hogy egyházunknak, — s éppen a mienknek — számos hive (?) egyházhű-ség tekintetében megtagadja magának az édes anyatermészetnek a törvényét is! Mert hiszen nem lehet a tövisről szólót szedni, sem a bojtorjánról fűgét: és „csak sasi nemzenek a sasok, s nem szüi gyáva nyulat Nubia párduczsa,“ hát a lutherá-nus apának és anyának lehetnek más vallásban nevelhető, és nevelkedő gyermekei?! . . .

Nagyon böles és a protestáns egyházaknak hathatós védelmet nyújtó intézkedés foglaltatik az 1868. 53. t. cikkben, a mely mig egyrészt a reversálisok vevését megtiltja, másrészt a vegyes házasságokból születendő gyermekeket az apa, il-letőleg az édesanya hitfelekezetének adja oda, mert ezáltal útját vágja a gyermekek követendő

vallása miatt támadható családi békétlenségnek, s a róm. kath. egyház erőszakosságaival, elhalászási törekvéseivel szemben hathatos védelmet nyújt a protestáns egyházaknak; ámde ezt a törvényt hatályon kívül helyezte, illetőleg oda módosította az 1894-iki 32-ik t. cz., hogy a vegyesházások között születendő gyermekeik vallására nézve illetékes hatóságok előtt törvényes megegyezés létesülhet. Hogy pedig ez mit jelent, mutatják azok a panaszlott sérelmes statisztikai adatok: jelenti egyházunknak súlyos veszteségét az egész vonalon; jelenti azt, hogy ismét szabadjára van eresztve, s a törvény adta szabadalmat teljes mértékben ki is aknázza az a katolikus türelmetlenség, a mely az elkeresztelések által nekünk már annyi veszteséget okozott; az eredmény pedig arról tanuskodik, hogy ama módosított törvénynek viszonyosság tekintetében csak elvi értéke van, mert az élet számos egyháztagjainak azt a megbocsáthatatlan hitközönýt bizonyítja, mely vallási tekintetben még a természet törvényének a megtagadására is vezet: idegen vallásnak adja oda gyermekeit, és tanúságot tesz arról a szomorú tényről, hogy egyeseket egyházunkhoz csak egy vékony pókháló csatol immár; többé nem az az egyházszeretet, a mely azokat a dicső, áldott emlékü ősokeket küzdeni, tűrni, szenvedni, vagyont és vért áldozni, s a vértanui koszorút is hordozni lelkesítette, hanem talán csak azok az értékes jogok, a melyekről ő maga, a míg él, már csak hiúságból sem akar lemondani; talán a közvélemény elítélő súlyától való félelem; talán a kiközösítéstől való rettegetés, a mitől minden emberi érzület mégis csak irtózik ám! . . .

Mikor ezekről így gondolkodom, mintha megcsendülne fülemben az urnak szózata: „Órállóul adtalak téged Izrael házának!” . . . A mivel — úgy érzem — a fenti ügyre vonatkozólag az van mondva, hogy a protestáns lelkész a maga egyházának oly sokfelől erősen megtámadott, s itt ott már omladozó falain szunnyadatlan éberséggel álljon őrt, s szive-lelke legjobb erőivel igyekezzék úgy egyházi beszédeiben, mint cura pastoralisnak szorgalmas gyakorlása által oda hatni, hogy be ne következzenek az a nehéz idő, a mikor az egyháznak elengedhetetlen köteleességévé válik hűtelen tagjaival szemben az egyházi fegyelmet gyakorolni.

Nem tudok rá esetet, és szinte elképzelhetetlen is, hogy keresztyén szülő újszülött gyer-

mekét meg ne kereszteltesse; ha mégis előfordulna ilyen elképzelhetetlen eset, nézetem szerint az a gyermek akármi néven van is a polgári anyakönyvbe beírva, nem tagja a keresztyén anyaszentegyháznak, illetőleg nem tagja a mi egyházunknak, és iskoláinkban mint nem keresztyén gyermek tekintendő; felnőtt korában pedig, — ha csak utólag meg nem keresztelkedik — neki az egyháztagokat megillető jogok gyakorlása meg nem engedhető.

Egyházkelő asszony tiz évi hivataloskodásom ideje alatt — szegénységére hivatkozva — kettő akart elmaradni a hálaadás ünnepétől. Ezeknek én megküldtem az 50—50 kr. avatási stólat, — ők meg nagy szégyenkezve és sok ezer bocsánatkéréssel megjelentek, s az én pénzemet a köteles dijjal megtoldva adták vissza. Kinevelték őket: én pedig meggyőződtem róla, a mit úgy is tudtam, hogy nem szegénység, nem is egyháziatlan célzat, hanem csak fukarság volt a titkos rugó. Azóta nem hivatkoztak szegénységükre, — a mi különben sem lehet soha ok az egyházi szokások elhagyására, mert lehetetlenségnek tartom, hogy volna lelkész, a ki a szegényekkel szemben, de általában is, a maga egyházi szolgálatát attól tenné függővé, hogy a stólat megkapja-e vagy sem.

Arra sem tudok esetet, hogy temetések alkalmazásával a gyászoló felek egyháziatlan célzattal mellőzték volna a lelkész, vagy a tanító szolgálatát; arra azonban már számos elszomorító eset ismerünk, hogy a házasságok megkötésénél az egyházi esküvést elhagyják, avagy vegyes házasságoknál egyházunk tagjai születendő gyermekeiket a törvényes formák megtartása mellett is idegen vallásfelekezethez ígérnek oda.

Ezt az egyház ölbetett kezekkel, mondhatnám: gyáván, mondhatnám: önmaga iránti véték nélkül nem nézheti el!

Első sorban igenis a lelkésznek kötelessége vigyázni arra, hogy házasságkötéseknél egyetlenegy pár se kerülje el az Úrnak oltárát; vegyes házasságoknál pedig már a keresztelési bizonyítvány kivételekor tudakozódják az iránt, hogy a gyermekek vallására nézve történt-e és minő megegyezés? és szükség esetén legyen egyháza érdekeinek ékesen szóló védője. Ha pedig akár egyik, akár másik egyházi szertartásnál bekövetkeznék az a sajnos eset, hogy a lelkész minden szép szavának szárnyát szegik, akkor a lelkész ne riadjon vissza az utolsó eszköztől sem: provokálja az egy-

háztanács, illetőleg az egyházközségnek közgyűlésen kifejezett és jegyzőkönyvbe foglalt kárhoztató ítéletét. A kiből az erkölcsi érzésnek utolsó szikrája is ki nem aludt; a kiből van még csak egy parányi érzület is ahhoz az egyházhoz, a mely dajkálta, nevelte, s a melynek egykor a hívek serege és az Úr oltára előtt szent esküvéssel mindhalálig tartó hűséget újra fogadott: arra ha sivár kebelében, avagy elcsábított, megtévedt lelkületében bár a pusztaságba kiáltott szó vala is lelkiatyjának minden szép szava, talán-talán megtérítő hatással leendő egy gyülekezetnek intő, kérő, figyelmeztető, dorgáló, kárhoztató ítélete. És ha nem, akkor ám következék be a bizonyára mindenki által kerülni óhajtott legeslegutolsó, illetőleg legmagasabb fokú fegyelmi büntetése az egyháznak: a kiközösítés, mint ahogyan bizonyos fák is vannak, a melyek önmaguk ledobják magukról a megszáradt galyakat. Mondja ki a gyülekezet közgyűlésileg s foglalja jegyzőkönyvébe, miszerint azt az egyháztagot, aki egyháziatlan életével minden jóléleknek megbotránkozására vala, és a ki minden intésünk, kérésünk, feddésünk és kárhoztató ítéletünk daczára is egyházunk törvényeinek, s az általunk szépek, helyesnek és üdvösnek tartott egyházi szokásaink megtartásának állandó makacssággal ellene szegült, többé egyházunk tagjának nem tekintjük, s valamint tőle ezentúl többé semmitéle egyházi adót nem követelünk, sőt el sem fogadunk, úgy őt, a minden egyháztagunkat törvény és szokás szerint megillető egyházi jogok gyakorlásából kirekesztjük; egyházi gyűléseinken eddig birt szabazati, választói és választhatói jogától megfosztjuk; elhunytakor felette a harangot meghúzatni nem engedjük; temetésén sem lelkészünk, sem tanítónk, sem magunk meg nem jelenünk, mert csak természetes dolog, hogy a ki valamely egyház törvényeit és hagyományos szép szokásait magára nézve kötelezőknek el nem ismeri, sőt azok ellen életével bántó és megbotránkoztató tiszteletlenséget tanusít; a ki az egyház iránt tartozó kötelesek teljesítése alól magát kivonja, az azon egyház tagjait megillető jogoknak sem lehet részese.

Amikor ezt így leirom, a szeretet, apostolához nem illő kegyetlen embertelenséggel vádol, és — Isten tudja miért — megfájdul a szívem, és heves vitára kél a bölcselkedő elmével; de csudálatos, szokásom ellenére most az egyszer az eszem marad győztes, mert előttem „suprema lex“ gyanánt egyházam fennmaradása és felvirá-

goztatása, egyházam érdekeinek a megvédése áll, melyeket a szabadelvűség örve alatt, csupa humanitásból elhanyagolni nem szabad, sőt azoknak ha kell, megtorló intézkedésekkel is védelmére kelni éppen nekünk lelkészeknek, hivatásunkból folyó szent kötelességünk.

Ha valaki, bizonyára én óhajtom leginkább, hogy az egyháznak soha ne legyen alkalma valamely tagjával szemben a maga fegyelmi jogát gyakorolni; ha valaki, bizonyára én kívánom legkevésbé, hogy egy a fenti értelemben hozott határozatnak valaha valamely gyülekezet érvényt szerezni kénytelen legyen; de arról erősen meg vagyok győződve, hogy annak kellő időben és teljes eréllyel végrehajtott csak egyetlen esetben való alkalmazása is, magára az illetőre megtérítő hatással leendő, egyebeknek pedig elrettentő például fog szolgálni.

Igy értelmezem én az egyházi fegyelmet és annak gyakorlását, s megvallom, hogy ennek teljes szigorúsággal leendő keresztülvitelétől sem riadnék vissza: hadd hulljon a férgese — mondták már sokan; arról azután nem tehetünk, azt csak sajnálhatjuk, ha egyházunk tagjai között sok férges akad; sőt végre is majd csak ekkor tűnik ki: hányan vannak a hivatalosak, hányan a választottak?

Mégis nem tudom feledni Pál apostolnak amaz enyhébb ítéletét, mely szerint megelégedett azzal, hogy ama kirekesztett embert megdorgálták, s miután megtért, újra befogadták a gyülekezet kebelébe. A tarsulás tehát ebből az, hogy tanácsos az egyházi fegyelmet nagy körültekintéssel, higgadtsággal, óvatosan alkalmazni; de teljes eréllyel ott, a hol és a mikor azt az egyház érdeke parancsolóan megköveteli.

Mindezeknek alapján mintegy preventiv intézkedés gyanánt is szükségesnek tartom, hogy minden egyházközség közgyűlésileg nyilatkoztassa ki, miszerint:

1. Minden gyülekezetbeli tagtól feltétlenül megköveteli, hogy újszülött gyermekét megkereszteltesse; ellenesetben a gyermeket kereszttyénnek el nem ismeri, az apának pedig az egyháztagokat megillető egyházi jogok gyakorlását meg nem engedi.

2. Minden szülő édesanyától megvárja, hogy az egyházkelelési ünnepélyt saját jóhírneve érdekében is megtartsa; ellenesetben a gyülekezet jegyzőkönyvében megrovatik, s ha a „nőgyeleti tagok

sorában volna, neve onnan töröltetik, illetőleg oda fel nem vétetik.

3. Minden gyászoló fél elhunyt kedvesét a lelkési hivatalnál bejelenteni, s annak a lelkész vagy tanító által leendő eltemetéséről gondoskodni tartozik; ellenesetben az elhunyt temetése alkalomával a harang meg nem húzható.

4. Megköveteli a gyülekezet, hogy minden jegyes pár a szokott módon háromszor, vagy felmentés esetén — lehetőleg — legalább egyszer a templomban kihirdettesse magát. Minden egyházilag is megkötött házasság áldás kíséretében a szószékről utólag is kihirdetendő, a mint ezt az az ismert püspöki javaslat is ajánlja; valamint azoknak a neve is, a kik az egyházi esküvést elmulasztották. Azok pedig, a kik születendő gyermekeiket idegen vallásfelekezetnek törvényesen odaigérik, az egyházban választói és választhatói jogaik gyakorlásából kizáratnak.

5. Olyan hitükben s a vallásszereteten megroskadt egyéneket, a kik bármely egyházi szertartást mellőznek, vagy ezek elhagyására másokat csábitanak, fegyelmi vizsgálat alá von, s ennek eredménye szerint az egyháztanács véleményének meghallgatásával ítél felettük.

6. A fegyelmi eljárás valamely egyháztagnak ellen csak az illetékes esperesi és püspöki hivatal előleges beleegyezésével indítható meg, s annak eredménye oda mindenkor bejelentendő.

Az a minden jóra vezérlő mennyei fény derűsen világot minden hitsorsosunknak elméjébe, hogy meglássa, megismerje: mi légyen a jó, és mit kíván az Úr ő tőle, és cselekedje is azt; az isteni kegyelem tartsa meg őket e mai nehéz időkben is egyházszereteten és hűségben mind halálig, hogy az egyháznak soha se kelljen hűtellen tagokkal szemben a maga fegyelmi joga gyakorlásának szomorú kötelességét teljesíteni.

SZILI LENÁRD
ev. lelkész.

BELFÖLD.

A n.-geresdi egyezség revíziója. A n.-geresdi egyezség revideálására a két dunántúli prot. egyházkerület által kiküldött bizottságok f. 4-én Pápán tartották első ülésüket. A bizottságok először külön tanácskoztak és készítettek el a revízióra vonatkozó javaslataikat, azután közös értekezletre gyűltek össze az ev. ref. főiskola épü-

letében, hogy a mennyire lehetséges, a fontosabb elvi kérdésekre nézve megegyezzenek s a külön javaslatokban netán meglévő lényegesebb különbségeket kiegyenlítsék. A közös értekezlet Antal Gábor ev. ref. püspök és Ihász Lajos ág. h. ev. egyházkerületi felügyelő elnöklete alatt tárgyalta a vitás pontokat s azokra nézve — mint erről örömmel értesültünk — megegyezésre is jutott. A két bizottság f. hó 18-án ismét össze fog jönni, hogy a közös megállapodásokat tartalmazó munkálalatot részletes tárgyalás alá vegye s a felterjesztendő javaslat s illetve javaslatok végleges szövegét megállapítsa. A nagyérdekű javaslatot le-tárgyalása után azonnal egész terjedelmében közöljük. A bizottsági üléseken részt vettek az ág. evangélikusok részéről Gyurácz Ferencz püspök, Ihász Lajos e. kerületi felügyelő, Kund Sámuel esperes, Horváth Sámuel esperes, Bognár Endre lelkész, Kis János lelkész, Kluge Endre, Pál István biz. tagok, a reformátusok részéről Antal Gábor püspök, Czike Lajos főisk. gondnok, Szekeres Mihály esperes, Horváth József dr. theol. tanár és Baranyay Zsigmond biz. tagok.

Püspökök a magyarságért. A hazaszereteten szép tanujelét adták legutóbb kibocsátott körleveleikben Ivánkovics János rozsnyói és Szmercsányi Pál szépesi püspökök.

Ivánkovics azt írja a papoknak és tanítóknak, hogy tanítsák a tót népet a magyar nyelvre, mert szegény tótjaink azért vándorolnak ki, mivel nem tudják a magyar nyelvet s így iparunkkal it. nem állják ki a versenyt és elszegényednek. Szmercsányi meg kifejti, hogy miután a turóc-szent mártóni szláv egyesület egyes aláírásokat gyűjt egy ő felségéhez és az országgyűléshez intézendő memorandumhoz, melynek célja annak kieszközlése volna, hogy az ország egyes nemzetiségének nyelve a közigazgatásban és igazságszolgáltatásban érvényre jusson, erélylyel visszatartsák a népet ettől a mozgalomtól, mely csak azok érdekeit mozdíthatja elő, a kik az országban zavart akarnak csinálni. Persze, a körleveleket a „Slovenszke Listy“ című pánszláv lap erősen megtámadta s izgató hangon azt írta, hogy a tót nép mondja fel a püspöknek az engedelmességet és hogy majd e júdási tett ellen Rómában fognak keresni orvoslást.

Tanító választás. A dunántúli ág. h. ev. egyházkerület iskolai nagybizottsága a soproni tanítóképezde gyakorló iskolai tanítói állására négy pályázó közül egyhangulag Bognár Károly a pápai ág. h. ev. elemi iskola tehetséges és buzgó tanítóját választotta meg.

Vizsgálati írásbeli tételek a sárospataki theol. akadémián az 1899/1900. iskolai évre:

I. Alapvizsgálatra: Uj-szövetségi isagogikából: „Pál apostol megtérése.“ Ó-szövetségi isagogikából: „Összehasonlítandók a Levitikus 21.

és 22. fejezetei a Deuteronomium 15. és 16. fejezeteivel, s levonandók az isagogikai következtetések.“ Vallásbölcseletről: „Ismertetendők s bírálandók az anthropologizmus eszméi.“

II. Az első lelkész vizsgálatra: Bibliából: „A jövő élet hite az ó-szövetségben.“ Új-szövetségi írásmagyarázatból: „Adássék az I. Kor. levél 15-ik fejezetének magyarázata.“ Kerkerkölestanból: „Kifejtendő az egyéniség erkölcsi jelentősége“ Egyházi beszéd szöveg: Róm. 8. r. 28. v. „Azoknak, kik az Istent szeretik, mindenek egyiránt javokra vannak.“

III. A második lelkész-vizsgálatra: Magyar prot. egyháztörténelemből: „Mit tett Bethlen Gábor a magyar prot. egyház érdekében?“ Egyházjogtanból: „Párhuzam a komjáthi és budai kánonok között egyházalkotmányi tekintetben.“ Négy ó-szövetségi és nyolcz új-szövetségi gyakorlati írásmagyarázat.

Ünnepély Szenden. A pozsonyi theológiai tanárok egy része, névszerint: Dr. Masznyik Endre igazgató, Stromp László, Kovács Sándor és Raffai Sándor tanár urak a vizkeresztii ünnepekre a fehér-komáromi egyházmegye egyik legkisebb gyülekezetébe, Szendre rándultak le, hogy a belmissió terén megkezdett munkásságuknak itt is kifejezést adjanak.

F. hó 6-án liturgikus istenitiszteleket tartottak, hol az oltári szolgálatot Stromp László tanár végezte, ki is a liturgikus rész éneklése által, kellemes csengő hangjával az egész gyülekezetet annyival is inkább meglepte, a mennyiben ily istenitiszteleket ezen gyülekezetben még nem tartottak; a responsóriumokat pedig betanított énekkar szolgáltatta. Majd Kovács Sándor theológiai tanár lépett a szószékre, hogy hirdesse az Úr jóságát, irgalmasságát és szeretetét; beszédje alapjául választván a tékozló fiúról szóló példázatot. Annak tanulságait gyönyörűen fejtegetve, a hiveket az Isten iránti szeretetre buzdítva, oly hatást ért el, hogy a legtöbb arczról le lehetett olvasni a tékozló fiú szavait: „Atyám vétkeztem az ég ellen és te ellened, nem vagyok méltó, hogy fiadnak hivattassam.“

A délutáni istenitiszteleket keretén belül, a mikor is az egyházi teendőket Stromp László tanár végezte, vallás-erkölcsi felolvasást tartott dr. Masznyik Endre igazgató: „Vizkeresztii történetek“ és Raffai Sándor tanár: „Társadalmi kérdések“ czímmel. Az általános tetszéssel fogadott felolvasásokat a nagyszámú közönség feszült figyelemmel és a legnagyobb érdeklődéssel hallgatta. Különös figyelmet keltett dr. Masznyik igazgató higgadt, komoly s a legapróbb részletekbe átmenő, némi humorral fejtegetett előadása, valamint Raffai tanárnak a társadalmi békét zavaró kérdéseknek az evangéliom fényében történt megvilágosítása és azok eloszlását irányzó gyönyörű fejtegetése. Ez alkalommal összegyűlt

offertórium a pozsonyi theológusok otthonára mintegy 30 koronát eredményezett.

Másnap az egyházi szónoklatot dr. Masznyik Endre ig. tartotta, beszédje alapjául választván Pál apostolnak Filemonhoz írott levelét, a miből kiindulva az atyai háztól elpártolt hűtlen szolgának, ugyanazon atyai házhoz már mint hű szolga alakjában való visszatérését oly találóan alkalmazta éppen a helybeli gyülekezetre, hogy annak minden tagja mintegy fogadasképen sóhajtott fel az egek urához: „Mennyei szent Atyám! én is visszatérek hozzád és mindörökké hű maradok a te atyai hajlékodhoz.“

Természetes, a nevezett ünnepek híre már előre beszárnyalta úgy a gyülekezetet, mint a vidéket; minek következtében a szendi gyülekezet majd minden hive, valamint a vidék intelligentiája, valláskülömbőség nélkül részt vett a zsúfolásig megtelt templomban az istenitiszteleken, honnét a hitben és jó feltételekben megerősödvé távoztak hajlékaikba.

Általános feltűnést keltett a kis szendi gyülekezet vallásos buzgósága, rendezettség és különösen az az egyetértés, mely az egyes hitfelekezetek között uralkodik; mit nemcsak azon körülmény igazol, hogy az ünnepeken a legkülönbözőbb hitfelekezetek vettek részt, hanem még inkább igazol az, hogy a tanár urak tiszteletére fényes estélyeket, illetve ebédeket adtak a következők: Szabik Gyula ev. vall. közjegyző, Strauss József izr. vall. nagybérő, nt. Hering Lajos esperes és Szij Sámuel helybeli református lelkész urak, a mely alkalomkor a szebbnél szebb felköszöntőknek ugyancsak bővében voltunk.

Gyülekezetünk tagjai között ezen ünnepek kellemes emléke bizonytalanság hosszú időközön keresztül fenn fog maradni. Mi pedig itten csak arra szorítkozunk, hogy a fehér asztal mellett kifejtett köszönetünket itt is megújítsuk, úgy a nt. tanári karnak látogatásáért és közreműködéséért, mint azon urak buzgóságáért, kiknek szives látogatása nagyban emelte ünnepélyeink fényét. Hisszük, hogy kedves vendégeink oly kellemes emlékekkel hagyták el szerény gyülekezetünket, hogy a legközelebbi jövőben ismét szerencsétlenül fognak bennünket látogatásukkal.

A f.-baranyai ev. ref. egyházmegye gyűlésén élénk érdeklődést, sőt megdöbbenést keltett az a tény, hogy Baranyavármegye árvaházában, mely az árvatár tartalék-alapjából alapított, s melynek vezetése — közbevetett felebbezés daczára — külföldi apácákra bízott, az ott levő 2 református gyermek a ref. lelkész vallásos oktatása elől elvonatott, s mint előre jószoltuk, az oda került nem r. katolikus árvák felekezeteikre nézve örökre elvesznek, s így felekezetünk gyermekeit a saját pénzünkön neveltjük r. katolikusokká. Az apácák annyira vér-

szemet kaptak, hogy az intézet vezetéséről lemondással fenyegetőztek, arra az esetre, ha a növendékeket vallásoktatásra kibocsátani kényszerítették, s e fenyegetés elől a vármegye meghátrált. A közgyűlés erélyes határozatban kelt ki e visszaélés ellen s utasította az esperest és a jegyzői kart, hogy átíráttal keresse meg a vármegye közönségét; kérje a visszaélés megszüntetését és az apáczák elbocsátásával az árvaháznak világi gondnok vezetése alá helyezését, s ha e kérés kedvezőtlenül intéztnék el, a vármegye határozatát felebbezzék meg a belügyminiszteriumhoz. Igazán hallatlan, hogy a XIX. század végén még ilyen, középkorba illő dolgok történhetnek. — Loyola szelleme visszajő talán?!

A f. évi január hó 15-én Ujvidékre kiküldött bizottság Belohorszky Gábor főesperes elnöklete alatt a szerémi egyházaknak szavazatait az újonnan szervezendő horvát-szlavonországi ág. hitv. evang. egyházmegye elnökségére felbontotta és esperesnek Abaffy Miklóst szüresini miss. lelkészt, felügyelőnek pedig Meyer Ádám új-pazuai és beskai gőzmalmi tulajdonost jelentette ki, ezeknek beiktatása e hó végén Beskán leend, hol az első egyházmegyei közgyűlés is azonnal meg fog tartatni.

A krizbai ev. egyházközség f. hó 14-én Ifj. Rozsonday József zombori helyettes lelkészt nagy szótöbbséggel lelkészszé választotta.

Vallásos zene- és ének-előadás. A községi ág. hitv. evang. egyházi énekkar, Izák Mária; a dunántúli ág. hitv. evang. felsőbb leányiskolai igazgató védnöksége alatt, Róth József és Kárpáti Sándor urak szíves közreműködése mellett, 1899. évi december hó 10-én a kerületi ág. hitvall. evang. felsőbb leányiskola dísztermében vallásos zene- és ének előadást rendezett, következő műsorozattal: Vegyes kar, Rink K.-tól, előadja az egyházi énekkar, vezető: Hammer Gy. Adagio religioso. Gordonkára, zongorakisérettel szerzé és előadja: Róth József, kíséri Kárpáti S. Die Allmacht, Schuberthtól. Éneklő: Hanély Flóra úrhölgy, kíséri Freyler E. úrhölgy. Hozzad fohászkodom. Choral: Altdörfer K.-tól, előadják a leányintézet növendékei, vezető: Hammer Gy. Andante religioso, Mendelssohntól, zongorán előadják: Hanély Fl. és Freyler E. úrhölgyek. Magyar gályarabok éneke. Régi magyar egyházi ének, vegyes karra alkalmazta Káldy Gy., előadja az egyházi énekkar, vezető: Hammer Gy. Duett a dicsénekből. Mendelssohn B.-tól. Éneklők: Hanély Fl. és Freyler E. úrhölgyek. Kíséri: Kárpáti S. Ária a „Bibliás ember“ből Kinz-tól előadja gordonkán; Róth J., kíséri Kárpáti S. Az „51 zsoltár.“ Női kar magánrészekkel, szerzette és a községi evang. egyházi énekkarnak ajánlotta Kapi Gyula. A magánrészeket éneklő Hanély Flóra úrhölgy, zongorakisérettel: Kárpáti S., vezető Hammer Gy.

A dunántúli ev. ref. egyházkerület jegyzőkönyvéből: 10. Olvastatott a komáromi reform. egyházmegye határozata az iránt, hogy kerestessék meg Komárom vármegye alispáni hivatala avégből, hogy a községi előljáróságoknak ünnepek és vasárnapokon való gyülekezéseit s minden hivatalos ténykedéseit betiltani méltóztassék, nehogy azok által akár az előljárók, akár a felek isteni tiszteletük gyakorlásánál akadályozva legyenek.

Bár e határozat nem mint indítvány van felterjesztve az egyházkerülethez, mindazáltal az egyházkerület ezt tárgyalás alá vevén, kimondja, hogy e határozatot oly alakban, mint az meghozatott, helyben nem hagyja, mert a közigazgatási hatóságok ilyenmő utasítása a közig. törvénybe ütköznék; azonban felhívja a kerületet, a lelkészi kar figyelmét arra, hogy tapintattal és körültekintéssel — azokon a helyeken, hol ez szükségesnek mutatkozik — odahatni igyekezzenek, hogy a politikai községek előljáróságai vásár- és ünnepnapokon netalán szükségessé vált gyűléseiket és hivatalos ténykedésüket lehetőleg oly időben teljesítsék, hogy ezek az isteni tisztelet idejére ne essenek.

Magyarfaló tót lelkész. Hallatlan nemzetiségű üzelemről rántotta le a leplet Csanádmegye közigazgatási ülésén Kubinyi Mihály tanfelügyelő. A bizottság tüzetes jelentést kívánt a tanfelügyelőtől Boor Lajosnak, a hirhedt nagylaki tót papnak viselt dolgairól s a tanfelügyelő be is terjesztette ezeket a súlyosan kompromittáló adatokat. E szerint Boor Lajos a Nagylakon régebb idő óta fennálló magyar egyletből mindjárt lelkészszé való megválasztása után kiszorította a magyar lapokat és elárasztotta a legvadabb magyarfalást üző terjesztő tótlapokkal. Egyházközségének magyar hiveitől megtiltotta a magyar istenitiszteletek megtartását. Egy tót és egy román ajku polgárokból álló összejövétel alkalmával szónoklatra kelt fel, melyet azon kezdett, hogy sajnálkozását fejezi ki, hogy oly undok nyelven, mint a magyar nyelv, kellett szónokolnia, hogy mindnyájan megértsék. Továbbá előadja Kubinyi tanfelügyelő, hogy egy egyházközségi ülés alkalmával, mikor a magyar Hymnuszt énekelték, mindnyájan felkeltek, csak Boor maradt ülve. A körülötte állók figyelmeztették erre, mire ő így válaszolt:

— Ezt a nótát nem veszi be a vérem, s inkább kimegyek, semmint hogy felállva, végighallgassam.

és úgy is tett. Bebizonyult azonkívül, hogy Boor illusztrált pánszláv röpiratokat osztogatott a konfirmált gyermekek között. Mindezekkel szemben a közigazgatási bizottság jelentést fog tenni az egyháznak és a belügyminiszternek, hogy azok torolják meg a pánszláv pap bűneit. (Igy írják ezt a napilapok.)

KÜLFÖLD.

A brit- és külföldi biblia-társulat eladott a múlt évben 803.246 egész bibliát, 1.218.348 újszövetséget és 2.457.439 bibliarészt; összesen tehát 4.479.489 szentirati példányt, a mely szám 92.287-tel múlja fölül az előző évi forgalmat és a legnagyobb szám, mióta a társulat működik. S ezzel a múlt évi forgalommal a társulat a maga fennállásának 95 éve alatt 160.009.493 darab bibliát terjesztett el a föld kerekén. Etre az óriási forgalomra kiadott a társulat a múlt évben 224.736 font sterlinget, a mi körülbelül 2.500.000 forintnak felel meg, a miből egy millió a bibliák nyomtatására, fordítására, revideálására és kötetésére fordított, a többi másfél millió pedig az ügynökökre, raktárosokra, körárusokra és ajándékozásra kelt el. A harmadfél millió frtot pedig bevette a társaság részint a bibliák eladásából (88.211 font sterl.) részint és mindenek fölött a jelentékeny (131.755 font sterl.) önkénytes adományokból, melyekhez nemcsak a brit királyság lakói járulnak, hanem mind ama népek is, a melyek számára a biblia társulat bibliákat nyomtat és terjeszt. (Mi magyarok itt is sajnós kivétel vagyunk.) Nagyszabásuak a Jelentés adatai a biblia-fordítás és biblia revízió terén is. A múlt évben 133 különböző nyelven folyt a fordítás és revízió munkája, a miből 25 az indiai, 30 az afrikai néptörzsek nyelvére esik, a fordítások között 13 olyan nyelv szerepel, a melyen még semmi irodalmi termék nem termett, a mely nyelveknél tehát a biblia az irodalmi nyelv megteremtője. A társulat, bár minden évben messze kiterjedt munkát fejt ki a fordítás és javítás terén, de oly sok fordítást és annyi revíziót soha még egy évben sem végeztetett, mint a múlt esztendőben. E tekintélyes számba esik a mi magyar ó-szövetségünk revíziója is, melyet a múlt évben fejeztek be Szász Károly püspök elnöke alatt működő revizoraink. A társaság a maga fennállása óta eddig immár 299 nyelvre fordította le és 364 nyelven terjesztte az Isten igéjét.

IRODALOM.

Eváng. egyházi szemle. Szeberényi collegám folytatja válaszát, de be is jelenti, hogy a vitát maga részéről bezárja. Tehát én is bezárom. Álláspontunkat feltüntettük, s talán marad itt ott az eszmeccserének jó hatása is. Sajnálattal látom, hogy nem tudtam őt meggyőzni arról, hogy túlzása árt éppen egyházunknak, melynek pedig használni akar. Előfizetési felhívásában kijelenti, hogy „iránya, elve, célja marad a régi.“ Remélem azonban, hogy modora nem marad a régi; be kellett látnia, hogy azzal az ügynek, az egy-

háznak ártott, s ezért idők folytán már eddig is engedett belőle valamelyest.

„Az anyanyelv jogát védi.“ De ki ellen? Hiszen az evang. egyház tiszteletben tartja az anyanyelvet népiskolában, templomban, gyűléseken; amint ismételtén rámutattam, a gyakorlati szükség is kényszeríti egy nyelvre, Magyarországon természetesen a magyar nyelvnek használatára. Hiszen maga tisztelt kartársam is mindig magyarul beszél egyházmegyei és kerületi gyűlésen, mert azt kívánja, hogy megértsék. Csak nem képzeli, hogy lehetséges, czélszerű, okos dolog volna három nyelven beszélni gyűléseinken, — vagy éppen chinai nyelven is, mint az a bizonyos nyitrai szónok, csak magyarul nem. „Az anyanyelv jogát védi.“ De miért nem róttá meg akkor a türóci esperességen történt felszólalást, melynek értelme az volt, hogy a gyűlésen magyarul szólani nem szabad, ha anyanyelve magyar is a felszólalónak?! Nem az anyanyelv jogát védi tehát tisztelt kartársam, hanem a tót nyelv jogát, sőt előjogát. Legalább nem emlékszem, hogy p. o. a német nyelv jogáért sikra szállott volna, vagy hogy olyan esetben szólott volna a magyar nyelv érdekében, mikor azt akarták mellőztetni tót egyházközségekben! Ez a tetszetős elv a valóságban: Boór nagylaki lelkész eljárása!

Azt írja, hogy nem veszi rossz néven „támadásaimat, gyanúsításaimat, hiszen én is a közvéleménynek nyomása alatt állok, s ha az egyes ember e nyomás alól nem képes szabadulni, azt bűnül nem rója fel.“

Bocsánat, de elfelejti tisztelt kartársam, hogy ő támad és gyanúsít, — én csak védekezem. Nem ő csipkedett-e engem eleitől fogva különféle módokon, míg egyszer ki nem jelentettem, hogy ha föl nem hagy vele, no hát majd én is felnyitom a számat! Nem ő támadta-e meg most is a három békési esperesség hivatalnokait? Nem ő gyanúsít-e még mostani cikkében is, amint rá fogok mutatni? Nem ő bélyegez-e most is sovinstának?!

A közvélemény nyomásáról meg úgy beszél, mintha csak én állnék annak hatása alatt, ő pedig nem, de oly kegyes, hogy azt tőlem nem veszi bűnül, ha nem tudok nyomása alól menekülni. Ez legalább is nagy elfogultság maga javára, s az a hang, a mint kijelentéseit teszi, egy kicsit nagy elfogultság az én rovásomra. Egészen úgy beszél tisztelt kartársam mások elfogultságáról, túlzásáról, a tiszta informatióról, helyes felfogásról, ferde közvéleményről, mintha neki ezekre egészen olyan biztos fokmérője volna, mint az orvosnak a lázra; itél, fölment, bűnül nem vesz, mint valami csálhatatlan lutheránus pápa, a ki fölötte áll minden tévedhetésnek, másokat pedig old és köt!

Meg is akarja magyarázni az én helyzetemet, azt mondván, hogy „a magyar nép körében mű-

ködöm kizárólag, sokáig élveztem a képviselőház levegőjét; körül vagyok véve oly férfakkal, a kik a túlzó sovinizmus hívei, akikől tiszta információt e kérdésben nem szerezhettem, más nyelvű hazai nép körében évekig nem tartózkodtam, nem is tehettem megfigyelés tárgyává. Ezekre ezt válaszolom: működtem évekig Sopronban, német nép körében is, most magyar nép körében működöm, de soha sem találtam a magyar népnél, magyar lelkésznél olyan sovinizmust, mint a tót népnél, és tót nationalista lelkészeknél. Megfigyelhette: a dunántúli magyar lelkészek türelmesebbek, mint a tótok közt működő lelkészek a nyelv kérdésében. Talán azért, mert azok nem ismerik, ezek ismerik az igazi célját és taktikáját a nationalista papoknak. Sokáig élveztem a képviselőház levegőjét, s biztosíthatom tisztelt kartársamat, hogy azon idő alatt sokat tanultam, megismertem olyan körülményeket, amelyenkről azelőtt sejtelmem sem volt, tanultam megismerni a titkos törekvéseket és a titkos rugókat, tanultam megkülönböztetni a nagy közönség elé terjesztett látszatot a beavatottak előtt bevallott valódi céljától, tanultam mérlegelni az elvek és emberek értékét, egymáshoz való viszonyát, egymásra való hatását, tanultam megítélni a fölvetett szerepet, meg az őszinteséget, tanultam megérteni az igazi gondolatot a kimondott szó leple alatt, tanultam a sorok közt olvasni, a beszéd mögött a jellemet igazi mivoltában megismerni, tanultam az elvek, eszmék erejét becsülni, tanultam az embereket, érdekeket, szándékokat, fogásokat felismerni, s a mi fő: megtanultam magasabb szempontból vizsgálni az irányokat, eseményeket, embereket, terveket. Hígyje el nekem: nagyon jó iskola az élet iskolája, a képviselőház pedig ebben az iskolában is az egyetemi tanfolyam. Bár mentül több lelkészünk juthatna a képviselőházba, javára lenne az egyházunk közigazgatásának is, használna egyházunk tekintélyének is; azzal tehát én nem vagyok másnál hátrább, hogy soká voltam képviselő. Nincs ok sem szégyenre, sem megbánásra, sem nekem, sem egyháznak, sem a választókerületnek azért, hogy sokáig voltam képviselő. Mindenesetre volt az nekem olyan jó társaság, mint a vidéki casinók, volt olyan jó alkalom az én látköröm tágitására, mint a közös pipázás.

Nem tapasztalom, hogy túlzó soviniztákkal volnék körülvéve, a kiktől tiszta információt nem kaphatnék, 12 lelkészársam között csak négyen vagyunk, a kik csak magyarul szolgálják az egyházat; de meg magam szemével nézni, magam eszével gondolkozni megszoktam, s nem vagyok olyan elfogult, hogy csak azt tartsam „tiszta” információnak, a mi az én álláspontomat helyesli. A régi bekési esperességben bőven volt alkalmam a tót törekvéseket és pártolóit megismerni! Akár az egyházmegyében, akár a felsőbb egyházi gyű-

léseken, akár e lapban, nem sovinsta gyanánt szerepeltem eddig. Sok esetre tudnék livatkozni! Amde mirdezt visszafordíthatnám tisztelt kartársamra és elmondhatnám: mindig tótok között működött kizárólag; körül van véve oly férfiaktól, a kik a túlzó (tót) sovinizmus hívei, a kiktől tiszta információt a magyar nyelv kérdésében nem szerezhethet, a magyar nép körében évekig nem tartózkodott, nem is tehetette megfigyelés tárgyává. Visszafordíthatnám reá csak olyan joggal, mint ő én reám, sőt több joggal, mert Magyarországon a magyar népet, geniust nem ismerni, nagyobb baj, mint a tótot nem ismerni!

Hanem, mi tagadás benne, tisztelt kartársamnak csakugyan nincsenek tiszta információi. Hiába mondja nekem: „legyek meggyőződve, hogy a csorvási és szarvasi esetben nem volt bűjtogatás,” mert én tudom, hogy volt. Csakhogy szokás szerint: alattomban, rejtőzve, de legyen meggyőződve: tudom, hogy volt. Hanem le szokták azt tagadni, míg csak érdem gyanánt nem lehet ünnepeltetni, vagy pedig jóra magyarázzák, a jóhiszeműek félrevezetése végett.

Lám tisztelt kartársam milyen merészen magyarázza félre nyomtatásban megjelent nyilatkozatomat is. Idéző jelek között ezt a teoriát tulajdonítja nekem: „ha valamely nép megtanul más nyelvet is, úgy ez azzal jár, hogy bizonyos esetben megtagadható, miszerint istentisztelet alkalmával anyanyelvét használja.” Én pedig azt irtam (50. szám): Csorvás magyar egyház, magyar nyelvű volt az istentisztelete, a tannyelve, nem pusztán tüntetés e tótul kívánni ott p. o. a temetést, mikor a hallgató közönség nem tót, hanem magyar; magyar gyülekezésben, magyarul tudó feleknek magyarul kell a lelkészi szolgálatot végezni, ha magyarul tudó evang. magyar egyházban tót szolgálatot követel: ezt nem vallási, hanem nemzetiségi érdekből teszi, ez a magyar egyházban nemzetiségi tüntetés; hanem ha magyarul nem tud valaki: vallási igényeit minden nyelven ki kell elégíteni.” Ez egészen más, mint a mit Szeberényi kartársam nekem tulajdonít!

Ha Szarvason most béke van: ez mellettem bizonyít. Én tettem azt az indítványt, a minek alapján most béke van; a szarvasiak azonban nem fogadták el 1898-ban; de elfogadták 1899-ben. Tehát nem „az esperesség nem engedte a határozatot megváltoztatni,” hanem a szarvasiak nem tudtak olyan változást javasolni, a mit el lehetett volna fogadni, nekik maguknak; hiszen maguk a lelkészek, élükön Áchim Ádámmal, már magán a közgyűlésen tiltakoztak a határozat ellen. S ha én tudtam olyan javaslatot tenni, a mely mellett béke van: én kérdezhetem joggal: „mire való volt a két éven át tartó huza-vona?” Csakugyan sovinsta vagyok én?!

Legyen meggyőződve, hogy Szarvason is bűjtogatás volt a zavar oka; mióta a bűjtogatók nincsenek ott: béke van!

Egyenesen visszautasítom tehát tisztelt kartársam nyilatkozatát: „ha valamely jelenséget szűk látkörünknel fogva nem tudunk megmagyarázni, vagy az igazi okot szégyeljük bevallani: mindjárt ott van a kényelmes kibúvó: a bűjtogatás.“

Engem, a ki mint tanár, mint lelkész, mint képviselő, mint szerkesztő sok tapasztalatot gyűjtöttem, szűk látkör vádjával bélyegezni nincs oka és joga Szeberényinek; az igazi okot ezen szarvasi ügyben én ismerem, tényekkel és jegyzőkönyvekkel tudom bizonyítani, tények, nyilatkozatok elferditésében sem szoktam kibúvót keresni. Előbb ismerje meg tisztelt kartársam a tényeket, határozatokat, s azután beszéljen olyan magas paripáról! De mi joga beszélni oly kicsinylően az én szűk látkörömről?! A teológiai tudomány fejlesztésében, az egyházi közigazgatásban, a tanácskozásokban kitűnt bölcseségben, a közbizalom által elfoglalt állások tekintélyében, vagy bármilyen érdemek által szerzett egyéni erkölcsi súlyban magaslik ő ki annyira, hogy oly kicsinylően beszélhessen „szűk látköréről“? Én ezekben hiába keresem a magára vállalt birói ítélkezésnek okát, jogát! De hiába keresi ő maga is. Egyszerűen beült a birói székbe, de nem ültették oda!

Kényelmes kibúvó p. o. az ő mostani cikében ez a nyilatkozat: „a nyelvi kérdéssel sokszor enyelegetem szerkesztő társam előtt is“ (t. i. én előttem.) Enyelegett? Enyelgésre való tárgy komoly egyházi férfiak között a nyelvi kérdés? Miről tudjuk, vajjon komolyan beszél-e ő vagy csak enyeleg? Mert nagyon kényelmes kibúvó ám később, sarokba szorítatva, azt mondani, hogy „csak enyelegetem.“ Különbösen is én nem magán beszélgetésre, hanem lapjában mindig olvasható nyilatkozataira hivatkoztam. Ha magán beszélgetést akartam volna a vitába keverni: másokat irhattam volna; de magán beszélgetésre nem hivatkozom, hiszen azt nagyon könnyű letagadni, vagy enyelgésnek mondani; lám ebben a vitában is már hány csattanós példát adott Szeberényi kartársam erre, mikor azt írta, hogy szerintem „bűn tótul szólani,“ „botrány tótul temetni,“ „megtagadható, hogy istenitisztelet alkalmával anyanyelvét használja“ stb. holott én ezeket nem mondtam. A „rossz hirt“ rólunk tehát nemcsak a zsidó sajtó, meg a liberalis világ koholja. Mert hiszen nem csalódom, ha azt hiszem, hogy ezen erős túlzásokkal (nem mondom most egyébnek!) nem ajánlani akart engem Szeberényi kartársam tót hitrokonaink szeretetébe!

Igen jellemző Szeberényi szerkesztő társam következő nyilatkozata: „esperes támogatóim is vannak; de természetesen csak olyanok, kik püspökségre vagy más egyházi méltóságra nem

aspirálnak; mert elősmerem, a Szemle rossz ajánló levél az emelkedésre.“ Most már értem: miért jelennek meg a Szemle cikkei nagybárá névtelenül: félnek a Szemle ilyen támogatói, esperesek és nem esperesek, a rossz hirtől, a mibe keverednének, ha nyilvánosságra kerülne, hogy ők támogatják a Szemlét; tehát mégis aspirálnak püspökségre s nem akarják dolgukat elrontani, vagyis kétkulacsoskodnak: ott jó nationalisák, titokban, de úgy, hogy a beavatottak tudják nationalista érzelmeiket, itt a közvélemény előtt, jó magyarok, vagy mint Szeberényi kollegám mondaná: sovínisták. Ezekre illik ám rá, amit Sz. kartársam a mi fejünkre akar olvasni: „most úgy látszik, főelv az egyházban a „rossz hír“ kerülése.“ Az ilyenek miatt igaz ám azon mondása: „a mi evangélikusok leszünk, mindig rossz hírünk lesz;“ igen az ilyen kétszínű evangélikusok miatt, ezek miatt került gyanuba a lutheránusok hazafisága, az ilyenek miatt is gúnyolnak bennünket azzal, hogy „lutheránus.“ Ha azt hiszik azok a „támogatók,“ hogy igazuk van: nyiltan álljanak helyt érte, hadd tudjuk mi is: ki van velünk, ki van ellenünk; fogadják meg Szeberényi kartársam bátorító tanácsát: „nézzünk szembe a téves közvéleménnyel, ez jobb hirbe hozza egyházunkat, mintha félve a „rossz hirtől“, egyházunk elvei (törvényei és határozatai) ellen cselekszünk.“ Hát még csak annyi bátorságuk sincs, hogy színt valljanak; micsoda protestánsok azok, micsoda lelkészek azok?! Ezek a báránybőrbe bűjt farkasok!

De Szeberényi kartársam ezen nyilatkozatában az is benne van, hogy akik a Szemle iránya ellen foglalnak állást: azok püspökségre aspirálnak, emelkedni akarnak. Ő tehát fel sem teszi, hogy nekünk is lehet tiszta meggyőződésünk számítás nélkül; mintha az csak az ő kiváltságuk volna. Ilyennel gyanusítani másokat — nagyon gyanus! — Esetleges püspökválasztásnál ő p. o. milyen jól felhasználhatná maga ajánlására a Szemlét: a tótoknak azt mondhatná: én védelmeztelek, pártoltalak benneteket, én védtem az anyanyelvünket, én egy szóval sem ítélt el a nyitrai stb. kifakadásokat; a magyaroknak pedig azt mondhatná: én tót pap létemre magyarul szóltam a gyűléseken, magyar lapot szerkesztettem, én soha olyan túlzó modorban nem szerepeltem, mint a nyitraiak stb. Így azután mindkét fél előtt kedves lenne. Ha a mi magunktartását lehet gyanusítani titkos vágyakkal: lehet ám Szeberényi szerkesztő társamét is. Ő csakugyan elég óvatos arra, hogy maga nem áll nyiltan az élére a támadóknak, hanem csak biztosabb távolból bátorítja őket. De hát megint azt kérdelem, a mit a minap: szüksége van ő neki ilyen érvekre, méltónak tartja az ilyen modorú vitát magához, hozzám. az üggyhöz, melyet szolgálunk?

Ilyen tőrre már nem követhetem, azért én

sem folytatom a vitát, hanem „ha kell, én is szembeszállok ezentúl a ferde közvéleménnyel,“ azon meggyőződéssel, hogy egyháznak és hazáznak teszek szolgálatot, midőn a nemzetiségi harcztot igyekszem az evang. egyház teréről leszorítani, s igyekszem arra, hogy az egyház intézményei az egyházat szolgálják, — semmi mást.

Veres József.

Alkotmány. „Protestáns misszió. Van bizony ilyen is, mert a t. atyafiaknak szokásuk addig ócsárolni és gúnyolni a katolikus intézményeket, míg utoljára belátva azok czélszerűségét, maguk is rá fanyalodnak. Nem egy protestánstól hallottuk már azon kérdést: „Mit kószálnak országszerte ezek a jezsuiták s lazítják, fanatizálják a népet?“ — holott a tény az, hogy ahol ezen atyák megfordulnak, a népet hitbuzgalmában megerősítik, a közönyösöket álmukból fölrázzák, a bűnösöket jobb útra térítik. Nyilván ezen jó eredményt irigyelték meg a protestáns atyafiak, látva a pusztitást, melyet az általuk oly hőn öhajtott felekezetnélküliség az evangéliumi nyájban végbevisz. Erre mutat legalább a komáromi levelezőnk-től vett azon értesítés, hogy a közeli Szend községben — hir szerint Pozsonyból jött evangélikus hittanárok január 6. és 7-én olyan misszió-félet tartottak. Nem is volna ez ellen semmi kifogásunk, ha hatáskörükben megmaradva, kizárólag a keresztyén hitbuzgalom felélesztésére s a mai romlott erkölcsök javítására törekedtek volna beszédeikben. De az ellen már joggal tiltz kozhatunk, hogy a szocialisták, anarchisták és tudja Isten mitéle gonoszokkal egy kalap alá hozták a pápistákat, az aranykeresztes papokat s általában a néppártiakat s óva intették ezektől a hiveket, míg ellenben a mélyen tisztelt zsidóságot magasztaló szavakkal illeték. Feljegyzésre méltónak találjuk azt is, hogy ezen alkalommal egész új szertartásos istenisztelettel lepték meg a bámuló hiveket, úgy, hogy levelezőnk értesülése szerint az idősebbek ezen nyilatkozatra fakadtak: Hisz ez valóságos lutheránus mise volt! Amiből ismét csak az tűnik ki, hogy az angol protestánsok példája szerint kezdik már belátni az általuk annyiszor megrágalmazott szertartások szükségességét s jónak látják e tekintetben legalább közeledni az elhagyott ősi egyházhoz.“

Evangélikus népiskola. „Lesz-e valami az országos ág. hitv. ev. tanítói egyesületből? Az országos gyűlés az országos egyesület létrehozásának szükségességét kimondotta s annak kivitelét az általa választott országos bizottságra ruházta. Az országos bizottság a tisztséget annak terheivel együtt magára vállalta s ha nem akarja magát kompromittálni, akkor a dolog végére is kell neki járnia. Ezek után az orsz. bizottságnak már nem lehet feladata mérlegelni azt, vajjon a gyümölcs megérett-e nem-e.

Erre a sententiát már kimondta az országos gyűlés. Neki egyedüli feladata csakis az országos gyűlés határozatának kivitele, végrehajtása lehet. De meg nem is lehet mondani, hogy az országos gyűlés tán megfontolatlanul, elhamarkodva hozta volna ama határozatát, mert ennek meghozatala oly mély gondolkodású és bő tapasztalattal bíró férfiak közreműködése mellett történt, hogy ehhez a megfontolatlanság és elhamarkodottság gondolatának még csak árnyéka sem férhet. — Az országos gyűlés tehát legnagyobb megfontolással és körültekintéssel hozván meg határozatát, ez ellen akadékoskodni senkinek sem állhat jogában. Az orsz. bizottságnak pedig magára vállalt kötelessége azt respektálni és bona fide keresztülhajtani. Ez másként nem lehet. — Igaz, hogy az országos gyűlés határozatának végrehajtását időhöz nem kötötte, de úgy hiszem, arra mégis aligha gondolt, hogy az csak a következő század valamelyik esztendejében legyen majd keresztülvive. — Négy évi idő után tudtunkal egyéb nem történt, minthogy az alapszabályjavaslatok az egyesületeknek kiküldettek. — Lehet azonban, hogy ez ügyben már más egyebek is történtek, de mi arról mitsem tudunk, mert az országos bizottság a nyilvánosságot nem tartja érdemesnek arra, hogy ténykedéséről neki időről-időre, hacsak néhány sorban is, beszámoljon. Ezt pdig a nyilvánosság nem érdemelte meg.“

A reformáció úttörői. Egyháztörténeti olvasmány evang. konfirmandusok, polgári és gymnasiumi tanulók számára. Irta Koren Pál arad-békési esperes és b. csabai lelkész. Ára 5 kr. Érdekes, tanulságos olvasmányok, terjesztésre nagyon méltók.

A logos eredete, tartalma, és jelentősége a jánosi iratokban. Irta Raffay Sándor pozsonyi ág. h. ev. theol. akadémiai tanár. Ára 3 kor. Addig is, míg részletesen ismertetjük: melegen ajánljuk ez alapos szakmunkát olvasóink pártoló figyelmébe.

Kérelem.

Olvasóink egy harmada sem küldötte meg az előfizetési díjat; ezért kénytelen vagyok tisztelettel kérni: méltóztassanak az előfizetési díjat haladéktalanul megküldeni, mert nekem is kötelességeim vannak. Sapienti sat.

VERES JÓZSEF.

TUDNIVALÓK.

Elvi jelentőségű miniszteri határozat. A gyámügyről szóló 1877: 20. t.-cz. 22. §-a ki-

mondja, hogy megszüntethető az atyai hatalom, ha az atya, gyermeke nevelését teljesen elhanyagolja, vagy erkölcsiségét, vagy testi jólétét veszélyezteti; — a gyámok tekintetében pedig a törvény 57. §-a akként rendelkezik, hogy a gyám a fentjelzett esetben gyámi tisztétől elmozdítható. Mint-hogy tehát a nevelés elhanyagolásának, erkölcsi-séget veszélyeztetőnek méltán vehető az, ha a szülő vagy gyám, gyermeket vadházasságban élni engedi, ennél fogva felhívom az árvaszéket, hogy a gyámhatósága alá tartozó kiskorúak személyes viszonyairól teljes hitelt érdemlő meggyőződést szerezzen, és amennyiben úgy az 1877: 20. t. cz. 96. §-a alapján hozzá felterjesztendő jelentésekből, mint esetleg más úton tudomására jön, hogy va-lamelyik kiskorú vadházasságban él, — annak atyja vagy gyámja ellen, az idézett törvény hivatkozott szakaszainak alkalmazása mellett, mindenkor a legnagyobb szigorral járjon el. Ha pedig a kiskorú vadházasságra lépve jogszerűen elhagyja azt, aki a kiskorút magánál tartani jogosítva van, — azonnali visszajuttatása iránt a törvény 14. § a alapján intézkedjék. (Belügym. 80,362/899. sz.)

M. kir. közigazgatási bírósági döntvény és elvi jelentőségű határozat. Az 1886: 22. t. cz. 138. §-ában a lelkészeknek biztosított köz-ségi pótdómentesség kizárólag az adókiadás helyén viselt lelkészi hivatal után élvezett javada-lomra szorítkozik. (546/899. k. sz.)

TEMETŐ.

A nagyváradai ágostai hitv. ev. keresz-tyén egyház ószinte hálájának érzései között fájó szívvel tudatja nagytiszteletű Rimler Károly nyug. lelkész úrnak keresztyéni békességű élete 76-ik, lelkészkedésének 41-ik, egyházunk körében való eredménydús működésének 37-ik, jól meg-érdemelt nyugalomba vonulásának 2-ik s házasa-sága 43-ik esztendejében f. hó 13-án este 9 óra után csendes halállal történt elhunytát.

Kérdés.

A sz.-i egyház lelkésze meghalván, az egyház-község új híványt állapított meg, kisebb fizetéssel, mint a régi híványé. Az egyházmegyei közgyűlés szótöbbséggel az új híványt helybenhagyta. Az egyházmegye két lelkésze főlebbzéssel fordul a

kerületi közgyűléshez, azt kérvén, hogy a régi híványt változtatni ne engedje. Kérdés: van-e nekik ezen esetben joguk a főlebbzéshez?

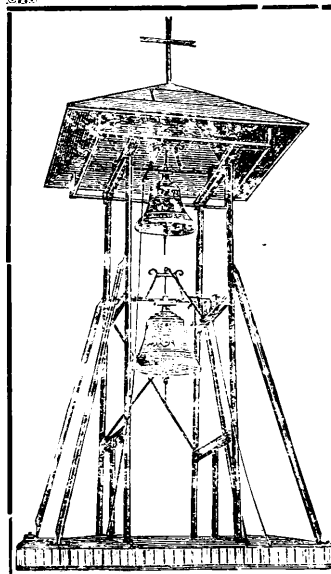
ÜZENETEK.

P. P. Hátraléka most már nincs, csak a folyó évre még nem fizetett elő. — **K. I.** A hiányzó számokat elküldöm. A kérdésbe tett ügyről azóta a lapból értesültél. A 48-i szereplő életrajzát köszö-nöm. — **S. Ö.** A felajánlott módot elfogadom. — **W. Á.** A lapot megindítottam. — **F. E.** Megkap-tam, a 4-dik oldal nem maradt otthon? — **M. V.** Megkaptam, a legközelebbi számban megjelenik.

NOVOTNY ANTAL

harangöntőde és vasharangállvány gyár
Temesvár, Gyár város.

Ajánlja magát a t. cz. kö-zönségnek és községnek minden nagyságú ha-rangok újra, illetőleg új harangok és egész ha-rangzatok előre meghatá-rozott hangok utáni elké-sztésére, újabb modorra szerelve, több évi jóállás mellett, vert vaskoronák-kal, úgy hogy az így fel-szerelt harangokat könnye-e és többször lehet fordítani, mi állat a harang a megrepedéstől meg-óvatik.

Különösen ajánlja az ál-tala föltalált

többször kitüntetett, ál-lyukasított

szabadalmazott

harangjait,

melyeknek hangosabb, tar-tósabb és mélyebb hangjuk van, és így egy 200 Ko. egy ily 260 Ko. haranggal egyenlő. — Ajánlotta továbbá régi harangok vertvaskoronávali felszerelését, vertvas-harangállványokat minden nagyságú óraharangokat. — 300 kgr. és azon aluli harangok mindig raktáron van-nak. — Költségvetésekkel és képes ártapokkal díj mentesen és ingyen szolgálók.

„Az ezredéves orsz. kiállításon Budapesten 1896. MILLENNIUMI NAGYEREMMEL kitüntetve.“

2. 24-1